

ZAKLJUČNO POROČILO O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast; Javnofinancijska in makroekonomska politika;
Učinki (de)regulacije cen in analiza relativnih maloprodajnih cen.

2. Šifra projekta:

V5-0404

3. Naslov projekta:

Primerjalna analiza relativnih cen v Sloveniji

REPUBLIKA SLOVENIJA
NOSILEC JAVNEGA POSLA
JAVNA AGENCIJA ZA RAZISKOVANJE IN INOVACIJE

Prejeto:

Številka zadeve:

63113-8

2008

21

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Primerjalna analiza relativnih cen v Sloveniji

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

Comparative Analysis of Relative Prices in Slovenia

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

Primerjalna analiza, censka nesorazmerja, mednarodne primerjave, relativne cene

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

Comparative Analysis, Price Distortions, International Comparisons, Relative Prices

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

UM, Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

-

6. Sofinancer/sofinancerji:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS, Ministrstvo za gospodarstvo

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

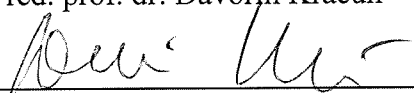
6386

red. prof. dr. Davorin Kračun

Datum: 31. 8. 2011

Podpis vodje projekta:

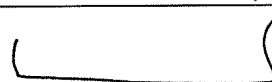
red. prof. dr. Davorin Kračun

Podpis in žig izvajalca:

red. prof. dr. Danijel Rebolj, rektor
zanj po pooblastilu

red. prof. dr. Samo Bobek, dekan

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- ☒ a) v celoti
☐ b) delno
☐ c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- ☐ a) da
☒ b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Raziskava »Primerjalna analiza relativnih cen v Sloveniji« ima tri vsebinske sklope:

1. Primerjava cen in plač Slovenije z Avstrijo in Češko v marcu 2009
2. Primerjava cen in plač Slovenije z Italijo in Madžarsko v marcu 2010
3. Primerjava cen in plač Slovenije s Francijo in Slovaško v marcu 2011

Glavne ugotovitve prvega programskega sklopa - Primerjava cen in plač Slovenije z Avstrijo in Češko v marcu 2009

Geografsko področje, kjer so danes Slovenija, Avstrija in Češka, je kar dolgo zgodovinsko dobo delilo skupno politično usodo. Šele burno 20. stoletje z dvema svetovnima vojnama v prvi polovici in hladno vojno v drugi polovici je tem trem državam namenilo zelo različne usode. Konec hladne vojne in razpad držav je oblikoval novo politično sliko, v kateri sta Slovenija in Češka samostojni državi, Avstrija pa je pridobila središčno lego v razširjeni EU. V 21. stoletje stopajo vse tri države kot relativno majhne, a gospodarsko razvitejše ali pospešeno razvijajoče se države, ki jim EU omogoča mnogo več, kot bi jim zgolj lastni potenciali.

Divergenca zadnjega stoletja vpliva tudi na sedanje razmerje med temi tremi državami. Čeprav je Avstrija postala formalna članica EU le desetletje pred Slovenijo in Češko, velja zanj opredelitev »stare« članice, medtem ko Slovenija in Češka končujeta tranzicijo in se pospešeno integrirata v EU in njene mehanizme. Avstrija je tako Sloveniji kot Češki eden najpomembnejših gospodarskih partnerjev. Geografska bližina, del skupne zgodovine in članstvo v EU je ovire med njimi že minimiziralo, kar vodi v procese gospodarske konvergence.

Ta raziskava se osredotoča na pomemben segment gospodarskih odnosov, na primerjalno analizo cen. Tudi ta analiza pokaže napredek v konvergenčnih procesih. Ravni cen in plač sicer še vedno izražajo velike razlike, kot so tudi razlike v razvitosti še vedno znatne. Hkrati pa odkrivamo vse več tendenc medsebojnega približevanja.

Ugotavljamo predvsem:

1. Gospodarske primerjave med Slovenijo, Avstrijo in Češko so primerjave med državami, ki imajo precej skupnih elementov in so v primerjavi s povprečjem EU pogosto na isti strani odstopanj. To je območje, ki je bilo pred 1. svetovno vojno tesno povezano in del enotnega gospodarskega in političnega prostora, šele v 20. stoletju je njihov razvoj tekel ločeno. Še danes lahko razlike v razvitosti med njimi opredelimo kot signifikantne, povezovanje znotraj EU pa po pričakovanjih sproža intenzivne procese konvergence med njimi. Po trenutnem stanju (v letih 2007 in 2008) Avstrija presega povprečje EU-27 za okoli 25 %, Češka za njim zaostaja za okoli 20 %, Slovenija pa zaostaja za okoli 10 % (BDP na prebivalca po PPP standardu). Nedolgo tega (v letih 2000 in 2001) je Avstrija presegala povprečje EU-27 še za okoli 30 %, Češka je zaostajala za okoli 30 %, Slovenija pa je zaostajala za okoli 20 %.
2. Pričakovanja, da ravni cen do določene mere izražajo tudi razlike v razvitosti, so v primerjavah Slovenije z Avstrijo in Češko utemeljena. Slovenska raven cen v primerjavi z Avstrijo znaša 81, kar pomeni, da so na osnovi raziskave vzorca cene v Sloveniji za 19 %

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

nižje kot v Avstriji. V primerjavi s Česko je slovenska raven cen 118, cene v Sloveniji so torej v povprečju za 18 % višje kot na Češkem.

3. Paritete cen storitev se razlikujejo nekoliko bolj, paritete cen blaga pa nekoliko manj od povprečja. V primerjavi z Avstrijo je raven cen blaga (izdelkov) v Sloveniji 84, raven cen storitev pa 72, v primerjavi s Česko pa je raven cen blaga (izdelkov) 117, raven cen storitev pa 122. Pri cenah storitev namreč pridejo bolj do izraza lokalne okoliščine, kot so cena dela in kupna moč, medtem ko pri cenah blaga vedno bolj prevladujejo globalni vplivi.

4. V isto smer kot razlike v cenah gredo tudi razlike v plačah. Povprečna slovenska neto plača nominalno dosega le raven 45 v primerjavi z Avstrijo, v primerjavi s Česko pa raven 125. Ob korekciji z ravnimi cen ugotovimo, da je kupna moč povprečne slovenske neto plače doma na ravni 55 v primerjavi s kupno močjo povprečne avstrijske neto plače v Avstriji in na ravni 106 v primerjavi s kupno močjo povprečne češke neto plače na Češkem.

5. Zanimivo je, da stopnje brezposelnosti ne pojasnjujejo razlik v plačah. Razlike v harmonizirani stopnji anketne brezposelnosti so pred krizo bile minimalne (za leto 2008 v Sloveniji 4,4 %, v Avstriji 3,8 %, na Češkem 4,4 %) in bistveno nižje od stopenj v evroobmočju (7,5 %) in EU-27 (7,0 %). Kriza je v obravnavanih državah brezposelnost povečala v približno enaki meri (za približno polovico).

6. Primerjavo rezultatov te analize z analizami v preteklosti je mogoče razlagati v prid teorijam konvergence. Na osnovi 8 izvedenih primerjav z Avstrijo po letu 1992 ugotavljamo, da je nacionalna raven cen v Sloveniji postopoma naraščala od ravni 75 v februarju 1992 do ravni 81, ugotovljene v marcu 2009. S Česko so bile izvedene 3 primerjalne analize, nacionalna raven cen se je v Sloveniji znižala od 231 v septembru 1994 na 118 v marcu 2009.

7. Po globalnem cenovnem udaru prehrabnih izdelkov pred dvema letoma so se cene živil normalizirale. Pariteta cen živil je po navadi med ravnijo paritet cen blaga in storitev. V primerjavi z Avstrijo imajo živila v Sloveniji raven cen 78, v primerjavi s Česko pa 120. Nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju dražja kot v Avstriji. Med najcenejše skupine živil v Sloveniji v primerjavi z Avstrijo spadajo kokošja jajca (absolutna pariteta 59, relativna 73), sveže ribe (absolutna pariteta 65, relativna 81) in sveže meso (absolutna pariteta 66, relativna 82). Še najbolj se približajo povprečju avstrijskih cen predelane in konzervirane ribe (absolutna pariteta 91, relativna 113) ter maščobe (absolutna pariteta 93, relativna 115). Povsem nasprotna je primerjava cen živil s Česko: nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju cenejša kot na Češkem. Še najbolj se povprečne slovenske cene približajo češkim pri živilskih skupinah sveže sadje (absolutna pariteta 107, relativna 91) in sveže ribe (absolutna pariteta 104, relativna 88). V primerjavi s češkimi živilskimi skupinami pa so v Sloveniji najdražja kokošja jajca (absolutna pariteta 144, relativna 122) in izdelki iz žit (absolutna pariteta 138, relativna 117).

8. V Sloveniji so najdražje blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi z Avstrijo volna in niti (absolutna pariteta 106, relativna 131), trikotažna oblačila (absolutna pariteta 98, relativna 121), talne preproge (absolutna pariteta 103, relativna 128), električni aparati za gospodinjstvo (absolutna pariteta 103, relativna 128), sredstva za izobraževanje (absolutna pariteta 96, relativna 119) ter tekoča goriva in maziva (absolutna pariteta 99, relativna 123). V primerjavi s Česko pa so najdražje blagovne skupine volna in niti (absolutna pariteta 160, relativna 136), zdravila in zdravstveni pripomočki (absolutna pariteta 153, relativna 129), sredstva za kulturo (absolutna pariteta 153, relativna 129), obrtne storitve in popravila (absolutna pariteta 144, relativna 122), finančne in druge

storitve (absolutna pariteta 183, relativna 155) ter storitve družbenega varstva (absolutna pariteta 139, relativna 118).

9. V Sloveniji so najcenejše blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi z Avstrijo cigarete (absolutna pariteta 60, relativna 74), obrtne storitve in popravila (absolutna pariteta 58, relativna 72), finančne in druge storitve (absolutna pariteta 64, relativna 79) ter storitve družbenega varstva (absolutna pariteta 55, relativna 68). V primerjavi s Češko pa so najcenejše blagovne skupine cigarete (absolutna pariteta 87, relativna 74), bombažne tkanine (absolutna pariteta 103, relativna 87), razsvetljava in kurjava (absolutna pariteta 104, relativna 88), komunalne storitve (absolutna pariteta 104, relativna 88) in komunikacije (absolutna pariteta 100, relativna 85).

Glavne ugotovitve drugega programskega sklopa - Primerjava cen in plač Slovenije z Italijo in Madžarsko v marcu 2010

Slovenija je locirana med Italijo in Madžarsko. To velja tudi za mnoge ekonomske kazalce. Podatki o gospodarski razvitosti v glavnem potrjujejo ta vmesni položaj Slovenije. Zanimivo pa je, da tako kazalci gospodarske rasti kot tudi mnogi kazalci makroekonomske stabilnosti (javni dolg, brezposelnost) kažejo na določene prednosti Slovenije pred obema sosednjima državama. Kot kažejo rezultati te raziskave, pa so povprečne ravni cen in plač v Sloveniji tudi nižje kot v Italiji in višje kot na Madžarskem.

Danes se srečujemo že z mnogimi primerjalnimi raziskavami, predvsem v okviru EU in OECD. Mnoge med njimi vsebujejo cene in paritete. Kar je pomemben poudarek te raziskave, so analize izdelkov na prodajnih mestih. Paritete cen izračunavamo iz primerjave identičnih tipov izdelkov, ki so v prodaji v primerjanih državah. To omogoča, da na razmerja gledamo skozi oči kupca in možnosti izbire, ki jo ima s presojo v krogu sosednjih držav. S tem se izognem nevarnosti, da bi primerjali cene formalno sicer enakih, dejansko pa zelo različnih vrst blaga, kar se lahko zgodi, če primerjamo zgolj statistične podatke. Zato rezultati teh raziskav (IEDP jih objavlja že desetletja) dajejo zelo uporabne napotke vsem, ki kupujejo ali prodajajo ob čezmejni konkurenci. Še posebej so ti rezultati pomembni za poslovne odločitve o politiki cen. Seveda ne smemo zanemariti tudi pomena za vodenje ekonomske politike, saj nam prav takšne primerjave cen dajejo informacijsko osnovo za presojo konkurenčnosti in tržnih pogojev, pa tudi rezultatov vodenja ekonomskih politik.

Ugotavljamo predvsem:

1. Slovenija je pozicionirana med Italijo in Madžarsko v geografskem smislu in glede ekonomske razvitosti. Če opredelimo BDP na prebivalca v EU-27 po PPP standardu v letu 2009 z ravni 100, doseže Slovenija raven 86, Italija raven 102, Madžarska pa raven 63. Podobno pozicijo imajo države tudi po drugih kriterijih razvitosti: na primer, pričakovana povprečna življenjska doba ob rojstvu 2008 znaša v Sloveniji 78,53 leta, v Italiji 81,70 leta, na Madžarskem pa 74,23 leta. Ob tem pa Sloveniji v prid govorijo podatki o razvojni dinamiki. V obdobju med širitvijo EU (2004) in gospodarsko recesijo (2008) je Slovenija izkazovala najvišjo stopnjo rasti realnega BDP (med 3,5 % in 6,8 % letno), kar je več od Madžarske (med 0,6 % in 4,9 % letno) in bistveno več od Italije (med -1,3 % in 2,0 % letno). Takšne ocene niti največji padec realnega BDP v Sloveniji v recesijskem let 2009 (-7,8 %) v primerjavi z Italijo (-5,0 %) in Madžarsko (-6,3 %) ne pokvari.

2. Slovenija ima tudi prednost pred Italijo in Madžarsko v mnogih vidikih makroekonomske stabilnosti. Javni dolg Slovenije je kljub povečanju v zadnjih dveh letih še vedno relativno najnižji in znaša v letu 2010 41,6 % BDP, medtem ko v Italiji 118,2 % BDP, na Madžarskem pa 78,9 % BDP. Slovenija je imela med leti 2003 in 2008 tudi najnižji proračunski primanjkljaj, v letih 2009 in 2010 pa je slovenski proračunski primanjkljaj (5,5 % in 6,1 %) rahlo nad italijanskim (5,3 % v obeh letih) in precej nad madžarskim (4,0 % in 4,1 %). Glede inflacije se je Slovenija v zadnjih letih močno približala Italiji (in drugim partnerjem evroobmočja), medtem ko se Madžarska še intenzivno ukvarja s tem problemom. Po kazalcih brezposelnosti je kljub porastu v zadnjih dveh letih (ki pa je prizadel tudi Italijo in Madžarsko) ta v Sloveniji še vedno najnižja. Harmonizirana stopnja anketne brezposelnosti znaša za leto 2009 v Sloveniji 5,9 %, v Italiji 7,8 %, na Madžarskem pa 10,0 %.

3. Primerjava ravni cen Slovenije z Italijo in Madžarsko pokaže, da so bile ravni drobnoprodajnih cen v marcu 2010 v Sloveniji za 18 % nižje (raven 82) kot v Italiji in hkrati za 13 % višje (raven 113) kot na Madžarskem. Smeri odstopanj ustrezajo pričakovanjem, da bodo splošne ravni cen v razvitejših državah višje kot v manj razvitih. V podobnih okvirih se gibljejo tudi rezultati dosedanjih raziskav, izvedenih po isti metodologiji.

4. V primerjavi z Italijo beležimo v Sloveniji po letu 1999, ko je znašala 90, rahlo upadanje splošne ravni cen (85 v letu 2006 in 82 v letu 2010). V primerjavi z Madžarsko pa ta trend ni tako izrazit, saj je po znižanju s 172 v letu 1996 na 106 v letu 2005 prišlo do ponovne rasti na raven 113 v letu 2010. Ob tem pa je pomembno upoštevati, da je Slovenija z Italijo povezana tudi s skupno valuto, medtem ko Madžarska vodi samostojno tečajno politiko in je med oktobrom 2005 in marcem 2010 madžarski forint do evra depreciral za 4,3 %.

5. Cene storitev imajo v Sloveniji raven 78 v primerjavi z Italijo in raven 126 v primerjavi z Madžarsko. Odstopanja v smeri razvitosti so tukaj še izrazitejša. Zanimivo je, da so cene storitev v Sloveniji narasle v obeh primerjavah glede na predhodno raziskavo: z Italijo (2006) za 3 odstotne točke, z Madžarsko (2005) pa za 4 odstotne točke.

6. Če pa analizo omejimo le na povprečno pariteto cen blaga oziroma izdelkov, so razlike manjše: njihova raven cen je v Sloveniji 83 v primerjavi z Italijo in 108 v primerjavi z Madžarsko. Pri cenah storitev namreč pridejo bolj do izraza lokalne okoliščine, kot so cena dela in kupna moč, medtem ko pri cenah blaga oziroma izdelkov vedno bolj prevladujejo globalni vplivi.

7. V isto smer kot razlike v cenah gredo tudi razlike v plačah. Povprečna slovenska neto plača nominalno dosega le raven 54 v primerjavi z Italijo, v primerjavi s Madžarsko pa raven 191. Ob korekciji z ravnmi cen ugotovimo, da je kupna moč povprečne slovenske neto plače doma na ravni 66 v primerjavi s kupno močjo povprečne italijanske neto plače v Italiji in na ravni 170 v primerjavi s kupno močjo povprečne madžarske neto plače na Madžarskem. Toda v primerjavi s predhodno raziskavo je slovenska plača glede na italijansko nominalno napredovala za 4 odstotne točke, realno pa za 7. Glede na Madžarsko je slovenska neto plača nominalno narasla za 4 odstotne točke, realno pa upadla za 6.

8. V prid teoriji konvergence gre predvsem gibanje plač v Sloveniji glede na Italijo. Relativna kupna moč povprečne slovenske neto plače se je vzpenjala od ravni 37 v letu 1994 pa preko ravni 41 (1996), 43 (1999) in 59 (2006) do sedanje ravni 66. V primerjavi z Madžarsko je ta trend manj izrazit, saj se je relativna kupna moč povprečne slovenske neto plače povzpela od ravni 162 v letu 1996 na 176 v letu 2005 ter upadla na sedanjo raven 170. To je moč pripisati predvsem turbulencam v razvoju madžarskega gospodarstva.

9. Po globalnem cenovnem udaru prehrabnih izdelkov pred tremi leti so se cene živil normalizirale. Pariteta cen živil je po navadi med ravni paritet cen blaga in storitev. V primerjavi z Italijo imajo živila v Sloveniji raven cen 74, v primerjavi z Madžarsko pa 115. Nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju dražja kot v Italiji. Med najcenejše skupine živil v Sloveniji v primerjavi z Italijo spadajo sveže vrtnine (absolutna pariteta 60, relativna 73), sveže sadje (absolutna pariteta 70, relativna 85) in sveže meso (absolutna pariteta 65, relativna 80). Še najbolj se približajo povprečju italijanskih cen predelano in konzervirano sadje (absolutna pariteta 93, relativna 114) ter maščobe (absolutna pariteta 87, relativna 105). Povsem nasprotna je primerjava cen živil z Madžarsko: nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju cenejša kot na Madžarskem. Še najbolj se povprečne slovenske cene približajo madžarskim pri živilskih skupinah sveže vrtnine (absolutna pariteta 107, relativna 95), kokošja jajca (absolutna pariteta 104, relativna 92) in maščobe (absolutna pariteta 105, relativna 93). V primerjavi z madžarskimi živilskimi skupinami pa so v Sloveniji najdražji izdelki iz žit (absolutna pariteta 126, relativna 112), predelano in konzervirano meso (absolutna pariteta 121, relativna 107) in predelane in konzervirane ribe (absolutna pariteta 125, relativna 111).

10. V Sloveniji so najdražje blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi z Italijo svilene tkanine (absolutna pariteta 98, relativna 119), trikotna oblačila (absolutna pariteta 97, relativna 119), električni aparati za gospodinjstvo (absolutna pariteta 99, relativna 121), zdravila in zdravstveni pripomočki (absolutna pariteta 97, relativna 119), sredstva za izobraževanje (absolutna pariteta 107, relativna 131) in sredstva za kulturo (absolutna pariteta 98, relativna 120). Nobena skupina proizvodov in storitev na tej statistični ravni (razen ene - sredstva za izobraževanje) pa ni v Sloveniji absolutno dražja kot v Italiji. V primerjavi z Madžarsko spadajo v kategorijo najdražjih drugi predmeti za gospodinjstvo (absolutna pariteta 140, relativna 124), kmetijsko orodje (absolutna pariteta 115, relativna 123), obrtne storitve in popravila (absolutna pariteta 159, relativna 141), osebne in druge storitve skupaj (absolutna pariteta 134, relativna 118), finančne in druge storitve (absolutna pariteta 138, relativna 122) ter storitve za izobraževanje in kulturo (absolutna pariteta 167, relativna 148).

11. V Sloveniji so najcenejše blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi z Italijo cigarete (absolutna pariteta 62, relativna 75), obrtne storitve in popravila (absolutna pariteta 63, relativna 77) ter storitve družbenega varstva (absolutna pariteta 60, relativna 73). V primerjavi z Madžarsko so najcenejše talne preproge (absolutna pariteta 98, relativna 87), razsvetljava in kurjava (absolutna pariteta 83, relativna 73), tekoča goriva in maziva (absolutna pariteta 97, relativna 103) ter komunalne storitve (absolutna pariteta 93, relativna 82). To so tudi edine blagovne skupine te statistične ravni, ki v Sloveniji v povprečju izkazujejo nižje cene kot na Madžarskem.

Glavne ugotovitve tretjega programskega sklopa - Primerjava cen in plač Slovenije s Francijo in Slovaško v marcu 2011

Izkušnja s krizo in recesijo je v Sloveniji aktualizirala diskusijo o njenem položaju v EU in globalni ekonomiji. Posebej je izpostavljeno vprašanje konkurenčnosti ob dejstvu, da je recesija Slovenijo prizadela bolj kot primerljive države tako glede globine kot glede trajanja. Del odgovora je v mednarodnih gospodarskih primerjavah. V tej raziskavi primerjamo Slovenijo s Francijo, ki je ena vodilnih držav EU, in Slovaško, ki je nova zelo dinamična članica EU. Francija ni posebej pogosto predmet neposrednih primerjav Slovenije, medtem ko je Slovaška v mnogih pogledih zelo sorodna država.

Kot v drugih tovrstnih raziskavah je pozicija Slovenije sredinska med razvitejšo Francijo in za sedaj še manj razvito Slovaško. Po pričakovanju tudi Francija izkazuje nižjo dinamiko od Slovenije, Slovaška pa višjo. Zanimivo pa je, da je s krizo bila v Sloveniji prav razvojna dinamika bolj prizadeta kot v obeh primerjanih državah. Pri tem pa v obeh primerjavah večina kriterijev makroekonomske stabilnosti še vedno daje prednost Sloveniji.

Raziskava je usmerjena v analizo cen in kupne moči. Danes se srečujemo že z mnogimi primerjalnimi raziskavami, predvsem v okviru EU in OECD. Mnoge med njimi vsebujejo cene in paritete. Kar je pomemben poudarek te raziskave, so analize izdelkov na prodajnih mestih. Paritete cen izračunavamo iz primerjave identičnih tipov izdelkov, ki so v prodaji v primerjanih državah. To omogoča, da na razmerja gledamo skozi oči kupca in možnosti izbire, ki jo ima s presojo v krogu sosednjih držav. S tem se izognemo nevarnosti, da bi primerjali cene formalno sicer enakih, dejansko pa zelo različnih vrst blaga, kar se lahko zgodi, če primerjamo zgolj statistične podatke. Zato rezultati teh raziskav (IEDP jih objavlja že desetletja) dajejo zelo uporabne napotke vsem, ki kupujejo ali prodajajo ob čezmejni konkurenci. Še posebej so ti rezultati pomembni za poslovne odločitve o politiki cen. Seveda ne smemo zanemariti tudi pomena za vodenje ekonomske politike, saj nam prav takšne primerjave cen dajejo informacijsko osnovo za presojo konkurenčnosti in tržnih pogojev, pa tudi rezultatov vodenja ekonomskih politik.

Ugotavljamo predvsem:

1. Slovenijo primerjamo s staro in eno vodilnih članic EU Francijo in novo dinamično članico EU Slovaško, ki je že prav tako članica evro sistema. Po stopnji ekonomske razvitosti je Slovenija med njima. Če opredelimo BDP na prebivalca v EU-27 po PPP standardu v letu 2009 z ravni 100, doseže Slovenija raven 88, Francija raven 107, Slovaška pa raven 73. Podobno pozicijo imajo države tudi po drugih kriterijih razvitosti: na primer pričakovana povprečna življenjska doba ob rojstvu 2009 znaša v EU 75 let, v Sloveniji 79 let, v Franciji 81 let, na Slovaškem pa 75 let. Po razvojni dinamiki od širitve EU (2004) pa do krize (2008) Slovenija s stopnjami od 3,7 % do 6,9 % letno sicer prehiteva Francijo (največ 2,5 % letno), a zaostaja za Slovaško, ki beleži med 5,1 % in 10,5 % letne stopnje rasti. Zanimivo pa je, da je v recesijskem letu 2009 najbolj padel BDP prav v Sloveniji (-8,1 %), medtem ko je mnogo manj upadel v Franciji (-2,7 %). Tudi dinamična Slovaška je zabeležila nižji padec od Slovenije (-4,8 %). Porecesijsko leto 2010 je skoraj obnovilo predrecesijske stopnje rasti tako v Franciji (1,5 %) kot na Slovaškem (4,0 %), medtem ko se je rast v Sloveniji komaj obudila (1,2 %).

2. Slovenija ima še vedno nekaj prednosti pred Francijo in Slovaško v nekaterih vidikih makroekonomske stabilnosti. Javni dolg Slovenije je kljub povečanju v zadnjih treh letih še vedno relativno najnižji in znaša v letu 2011 42,8 % BDP, medtem ko znaša v Franciji 84,7 %, na Slovaškem pa 44,8 %. Slovenija je imela med leti 2004 in 2010 najnižji proračunski primanjkljaj, šele v letu 2011 pa naj bi bil slovenski proračunski primanjkljaj (-5,8 %) izenačen s francoskim in nekoliko nad slovaškim (-5,1 %). Glede inflacije se je Slovenija v zadnjih letih močno približala Franciji (in drugim partnerjem evro območja), medtem ko je pri Slovaški po uspešni dezinflaciji v letih 2004 – 2010 v zadnjem letu opaziti dvig nekoliko nad raven ostalih držav v primerjavi. Po kazalcih brezposelnosti je kljub porastu v zadnjih treh letih (ki pa je prizadel tudi Francijo in Slovaško) ta v Sloveniji še vedno najnižja. Harmonizirana stopnja anketne brezposelnosti znaša za leto 2010 v Sloveniji 7,3 %, v Franciji 9,7 %, na Slovaškem pa 14,4 %. Saldo tekočega računa izkazuje v Sloveniji z -1,1 % BDP nekoliko nižji primanjkljaj kot v primerjanih državah (za leto 2010 Francija -3,5 % BDP, Slovaška -2,9 % BDP).
3. Primerjava ravni cen Slovenije s Francijo in Slovaško pokaže, da so bile ravni drobnoprodajnih cen v marcu 2011 v Sloveniji za 25 % nižje (raven 75) kot v Franciji in hkrati za 14 % višje (raven 114) kot na Slovaškem. Smeri odstopanj ustrezajo pričakovanjem, da bodo splošne ravni cen v razvitejših državah višje kot v manj razvitih. V podobnih okvirih se gibljejo tudi rezultati dosedanjih raziskav, izvedenih po isti metodologiji.
4. Cene storitev imajo v Sloveniji raven 66 v primerjavi s Francijo in raven 127 v primerjavi s Slovaško. Odstopanja v smeri razvitosti so tukaj še izrazitejša. Zanimivo je, da so cene storitev v Sloveniji v primerjavi s Slovaško še v analizi leta 2007 dosegale raven 151. To je rezultat konvergenčnih procesov na Slovaškem in ne pomeni znižanja cen storitev v Sloveniji.
5. Če pa analizo omejimo le na povprečno pariteto cen blaga oziroma izdelkov, so razlike manjše: njihova raven cen je v Sloveniji 79 v primerjavi s Francijo in 110 v primerjavi s Slovaško. Pri cenah storitev namreč pridejo bolj do izraza lokalne okoliščine, kot so cena dela in kupna moč, medtem ko pri cenah blaga oziroma izdelkov vedno bolj prevladujejo globalni vplivi.
6. Glede na to, da vse primerjane države uporabljajo evro, ta analiza pokaže tudi neposredne razlike v kupni moči iste valute v različnih državah EU. Za 100 EUR dobimo v Sloveniji isto količino enakih dobrin kot v Franciji za 133 EUR, na Slovaškem pa za 88 EUR. Če izločimo storitve in primerjamo samo nabavo izdelkov, ima košarica izdelkov, ki v Sloveniji stane 100 EUR, v Franciji ceno 127 EUR, na Slovaškem pa 91 EUR.
7. V isto smer kot razlike v cenah gredo tudi razlike v plačah. Povprečna slovenska neto plača nominalno dosega le raven 45 v primerjavi s Francijo, v primerjavi s Slovaško pa raven 120. Ob korekciji z ravnmi cen ugotovimo, da je kupna moč povprečne slovenske neto plače doma na ravni 60 v primerjavi s kupno močjo povprečne francoske neto plače v Franciji in na ravni 105 v primerjavi s kupno močjo povprečne slovaške neto plače na Slovaškem. V primerjavi s predhodno raziskavo je slovenska plača glede na Slovaško v absolutni primerjavi upadla za 57 odstotnih točk, glede na domačo kupno moč pa za 42 odstotnih točk.

8. V primerjavi s Slovaško opazamo dolgoročni trend zniževanja primerjalnih ravni cen in plač v Sloveniji. Raven cen v Sloveniji je v primerjavi s Slovaško znašala leta 1996 175, leta 2007 121, leta 2011 pa le še 114. Podobno velja za relativno raven plač, ki se je glede na domačo kupno moč zniževala od ravni 152 (1996) preko 147 (2007) do 105 (2011). Gre za konvergenčni proces Slovaške, ki se pospešeno približuje povprečju EU. Ta proces je bil posebno izrazit po vstopu Slovaške v EU in pripravi za vstop v evro območje. Pomembno vlogo je pri tem igrala apreciacija slovaške krone pred vstopom v evro območje.

9. Zaradi še vedno visokega deleža prehrabnih izdelkov v slovenski strukturi potrošnje velja tem cenam posvetiti nekoliko več pozornosti. Po globalnem cenovnem udaru pred štirimi leti so se cene živil normalizirale. Pariteta cen živil je po navadi med ravni paritet cen blaga in storitev, njihov delež v porabi pa je višji v manj razvitih ekonomijah. V primerjavi s Francijo imajo živila v Sloveniji raven cen 75 (v tem primeru se pariteta cen živil izenači s splošno pariteto), v primerjavi s Slovaško pa 117. V primerjavi s Francijo v Sloveniji ni pomembnejšega živila, ki bi bilo dražje, tako da nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju dražja kot v Franciji. Med najcenejše skupine živil v Sloveniji v primerjavi s Francijo spadajo sveže vrtnine (absolutna pariteta 71, relativna 95), sveže sadje (absolutna pariteta 71, relativna 94) in sveže ribe (absolutna pariteta 69, relativna 92). Še najbolj se približajo povprečju francoskih cen predelano in konzervirano sadje (absolutna pariteta 90, relativna 119) ter maščobe (absolutna pariteta 88, relativna 117). Točno obraten rezultat ponudi primerjava cen živil s Slovaško: nobena skupina živil v Sloveniji ni v povprečju cenejša kot na Slovaškem. Še najbolj se povprečne slovenske cene približajo slovaškim pri živilskih skupinah sveže sadje (absolutna pariteta 107, relativna 94), kokošja jajca (absolutna pariteta 101, relativna 88) in sveže ribe (absolutna pariteta 104, relativna 91). V primerjavi s slovaškimi živilskimi skupinami pa je v Sloveniji najdražje predelano in konzervirano sadje (absolutna pariteta 136, relativna 119), sveže meso (absolutna pariteta 127, relativna 111) ter predelano in konzervirano meso (absolutna pariteta 136, relativna 119).

10. V Sloveniji so najdražje blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi s Francijo volnene tkanine (absolutna pariteta 94, relativna 125), bombažne tkanine (absolutna pariteta 90, relativna 119), svilene tkanine (absolutna pariteta 90, relativna 119), pohištvo (absolutna pariteta 96, relativna 127), električni aparati za gospodinjstvo (absolutna pariteta 97, relativna 128) in sredstva za izobraževanje (absolutna pariteta 96, relativna 128). Nobena skupina proizvodov in storitev na tej statistični ravni pa ni v Sloveniji absolutno dražja kot v Franciji. V primerjavi s Slovaško pa spadajo v kategorijo najdražjih poleg storitev (predvsem storitve za izobraževanje in kulturo - absolutna pariteta 182, relativna 159 - in storitve družbenega varstva - absolutna pariteta 171, relativna 150) in že omenjenih skupin živil še zdravila in zdravstveni pripomočki (absolutna pariteta 121, relativna 106) ter sredstva za kulturo (absolutna pariteta 118, relativna 103).

11. V Sloveniji so najcenejše blagovne skupine (izven skupine živil) v primerjavi s Francijo cigarete (absolutna pariteta 52, relativna 70), nogavice (absolutna pariteta 62, relativna 82) in gradbeni material (absolutna pariteta 62, relativna 82). V skupino cenениh v Sloveniji v primerjavi s Francijo spada tudi večina storitev, predvsem stanarina (absolutna pariteta 40, relativna 54), storitve za izobraževanje in kulturo (absolutna pariteta 67, relativna 88), prometne storitve (absolutna pariteta 66, relativna 87) ter

gostinske in hotelske storitve (absolutna pariteta 59, relativna 78). V primerjavi s Slovaško je absolutno cenejša skupina samo tekoča goriva in maziva (absolutna pariteta 89, relativna 78), ki je na tej statistični ravni tudi edina v povprečju cenejša blagovna skupina, medtem ko so cene komunalnih storitev (absolutna pariteta 100, relativna 87) v povprečju izenačene. Ostale relativno najcenejše blagovne skupine v primerjavi s Slovaško so cigarete (absolutna pariteta 105, relativna 92) trikotajna oblačila (absolutna pariteta 104, relativna 91), perilo (absolutna pariteta 105, relativna 92), talne preproge (absolutna pariteta 103, relativna 91) in oprema za kmetijstvo (absolutna pariteta 105, relativna 92).

Sumarni rezultati vseh programskih sklopov:

Ravni v Sloveniji v primerjavi:		Splošna pariteta drobnoprodajnih cen					Pariteta cen
živil	Pariteta cen storitev	Pariteta	neto	plač	Pariteta domače	kupne	cen moči
povprečne plače	Leto primerjave						
Francijo	75	75	66	45	60	2011	
Švico	72	63	62	29	40	2008	
Nemčijo	82	78	70	42	51	2006	
Italijo	85	79	75	50	59	2006	
Italijo	82	74	78	54	66	2010	
Avstrijo	80	80	70	42	52	2005	
Avstrijo	81	78	72	45	55	2009	
Madžarsko	106	111	122	187	176	2005	
Madžarsko	113	115	126	191	170	2010	
Slovaško	121	133	151	177	147	2007	
Slovaško	114	117	127	120	105	2011	
Hrvaško	110	108	124	126	115	2007	
Češko	118	120	122	125	106	2009	

Podrobnejše informacije o metodologiji, podatkovni bazi in terenskih snemanjih so v prilogi k temu poročilu.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- ☒ a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- ☒ b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- ☒ c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- ☐ d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- ☐ e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- ☐ a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- ☒ b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- ☐ c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- ☒ d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- ☐ e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- ☐ f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- ☒ g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- ☒ h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- ☐ i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Pospeševanje industrijskega razvoja omogoča predvsem spoznanje o relativnih cenah in s tem o komparativnih prednostih slovenskega gospodarstva
Razvoj infrastrukture: s primerjavo cen infrastrukturnih dejavnosti pridemo do pomembnih ugotovitev o njihovih karakteristikah v primerjavi z referenčnimi infrastrukturnimi sistemi
Družbeni razvoj in storitve: rezultati raziskav karakterizirajo pomembna spoznanja o delovanju ekonomskega sistema v Sloveniji
Splošni napredek znanja: gre za razvoj in preverjanje metodologij, za temeljna in aplikativna gospodarska spoznanja in za razvoj tako makro kot mikro ekonomske teorije.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Dolgoročno imajo rezultati projekta pomen tako za ekonomsko politiko kot tudi za poslovne odločitve. Omogočajo namreč temeljna spoznanja o delovanju slovenskega gospodarstva v primerjavi z relevantnimi državami. Ima tudi teoretično-metodološki pomen.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- ☒ a) v domačih znanstvenih krogih;
- ☒ b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- ☒ c) pri domačih uporabnikih;
- ☒ d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

1. Gospodarstveniki, saj o rezultati zelo pomembni za njihove poslovne odločitve
2. Akademski ekonomisti zaradi možnosti mednarodnih primerjav na področju cen in dohodkov
3. Javnost in mediji, saj rezultati zadevajo problematiko vsakdanjega življenja

3.7. Število diplomantov, magistrrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

Diplomanti: 34
Magistri: 3

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

-

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

-

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Bilo je več javnih predstavitev projekta, o katerih so mediji poročali. Posamezni raziskovalci so v več javnih nastopih, intervjujih in poljudnih sestavkih predstavljali rezultate raziskav. .

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.